

Анотований список фіторізноманіття та ліхенорізноманіття дачної садиби на Олешківських пісках (Херсонська область, Україна)

МИХАЙЛО ФЕДОСІЙОВИЧ БОЙКО

BOIKO M.F. (2016). **Annotated list of phytodiversity and lichenodiversity at summer residence on Oleshkivski sands (Kherson region, Ukraine).** *Chornomors'k. bot. z.*, **12** (1): 6-19. doi:10.14255/2308-9628/16.121/1.

In the article the species composition and diversity of lichens of Oleshkivski suburban sandy area are given. This site was founded as a farmstead in the late 1940's – mid 1990's and intensely used as garden and vegetable garden for agricultural products and for feeding animals. Since the mid-1990s a transformation of rural estates in suburban plot had begun. It takes place nowadays as well. There is a number of plant species that grow on sand. The territory of the kitchen-garden, the garden and the court is planted with weeds, perennial and annual flowers. Mosses and lichens settled at the planted trees and other substrates. Currently, there are 67 species of wild herbaceous plants, 12 species of aromatic, 77 species of flowers and ornamental plants and 44 species of vegetables. Trees, shrubs and climbing plants are presented by 69 species, bryophytes – by 17 species, lichenicolous mushrooms – by 1, lichens – by 18 species. Some representatives of the flora of Ukraine are indicated in the environmental documents.

Key words: summer residence, phytodiversity, lichenes, moss, Kherson region, Ukraine

Бойко М.Ф. (2016). **Анотований список фіторізноманіття та ліхенорізноманіття дачної садиби на Олешківських пісках (Херсонська область, Україна).** *Чорноморськ. бот. ж.*, **12** (1): 6-19. doi:10.14255/2308-9628/16.121/1.

В статті наведено видовий склад різноманіття рослин та лишайників дачної ділянки на Олешківській піщаній арені. Ділянка була закладена як сільська садиба ще в кінці 1940-х років і до середини 1990-х років інтенсивно використовувалася як город та сад для отримання рослинної сільськогосподарської продукції та для вигодовування тварин. З середини 1990-х років було розпочато трансформування сільської садиби в дачну ділянку, яке відбувається і понині. На території ще залишилася низка видів рослин, що зростали на пісках до їх освоєння. На город, в сад та на територію двору проникли бур'яни, висаджувалися багаторічні та однорічні квіти. На посаджених деревах та на інших субстратах поселилися мохи та лишайники. Нині нараховується 67 видів диких трав'янистих рослин, 12 видів ефіроолійних, 77 видів квітів та декоративних рослин та 44 види овочевих рослин. Дерева, кущі та виткі рослини представлені 69 видами, мохоподібні – 17, ліхенофільні гриби – 1, лишайники – 18 видами. Є представники флори України, що занесені до природоохоронних документів.

Ключові слова: дачна садиба, фіторізноманіття, лишайники, мохи, Херсонська область, Україна

Бойко М.Ф. (2016). **Аннотированный список фиторазнообразия и лишеноразнообразия дачной усадьбы на Олешковских песках (Херсонская область, Украина).** *Черноморск. бот. ж.*, **12** (1): 6-19. doi:10.14255/2308-9628/16.121/1.

В статье приведен видовой состав разнообразия растений и лишайников дачной усадьбы на Олешковской песчаной арене. Участок был заложен как сельская усадьба еще в конце 1940-х годов и до середины 1990-х годов интенсивно использовался как огород и сад для получения растительной продукции и для кормления животных. Со середины 1990-х годов было начато трансформирование сельской усадьбы в дачный

участок, которое продолжается и теперь. На территории еще остается ряд видов растений, которые произрастали на песках до их освоения. В огород, в сад и на территорию двора проникли сорняки, здесь высажены многолетние и однолетние цветы. На посаженных деревьях и на других субстратах поселились мхи и лишайники. Ныне насчитывается 67 видов диких травянистых растений, 12 видов эфиромасличных, 77 видов цветов и декоративных растений и 44 вида овощных культур. Деревья, кусты и вьющиеся растения представлены 69 видами, мохообразные – 17, лишенофильные грибы – 1, лишайники – 18 видами. Есть представители флоры, которые занесены в природоохранные документы.

Ключевые слова: дачная усадьба, фиторазнообразие, лишайники, мхи, Херсонская область, Украина

Дачна садиба, площею 0,34 га, в адміністративному відношенні знаходиться в Цюрупинському районі Херсонської області на Олешківській піщаній арені. Територія розташована на боровій терасі Дніпра, висота якої над рівнем русла місцями сягає до 6–8 м [ВОІКО red..., 1998]. В заплаві Дніпра переважають очеретові зарості, з вузькими протоками, ериками та виритими канавами, що сполучаються з річкою Конкою та основним руслом Дніпра. Територія оточена штучним сосновим лісом з залишками природних березових гайків та луків у зниженнях. З північного боку прилягають колишні колгоспні виноградники та сади, на яких нині відбувається відновлення псамофітного степу. Садиби та вулиці знаходяться на місці розгорнутих і вирівняних піщаних кучугур. Починаючи з кінця 1940-х, ділянка дачної садиби освоювалася як звичайна сільська садиба. Було збудовано будинок, господарські приміщення різного призначення (сарай, саж, сушарка, літня кухня), пробито свердловину з якісною питною водою, невеликий басейн (на місцевому говорі – «базин»), огорожу з верболозу та очерету, або ж з дерев'яних штахет на бетонному підмурівку. Схили кучугур укріплено стінками з вапнякових каменів та бетонними стовпчиками. Крім городу, по периметру садиби, житлової та господарської території було висаджено невелику кількість дерев таких порід: абрикос звичайний, яблуня домашня, слива домашня, груша звичайна, горіх грецький, акація біла, багато кущів винограду різних, переважно американських, сортів та смородини золотистої. Період інтенсивного збагачення видового складу рослин на території садиби розпочався в середині 1990-х років, коли було розпочато трансформування сільської садиби в дачну ділянку.

За матеріалами інвентаризації 2015 р. видовий склад нараховує 67 видів диких трав'янистих рослин. З них багато видів є представниками природної флори піщаних арен та сусідніх заплавлених комплексів, зокрема, *Anchusa gmelinii*, *Calamagrostis epigeios*, *Echium vulgare*, *Leymus sabulosus*, *Senecio borysthenticus* та ін. З культурних рослин нараховується 12 видів ефіроолійних, 77 видів квіткових та декоративних рослин та 44 видів овочевих рослин. Дерева, кущі та виткі рослини представлені 69 видами, мохоподібні – 17, а лишайники – 19 видами. На дачі зростають 11 видів, які занесені до Червоної книги України [2009], Червоного списку МСОП [2006], Європейського червоного списку та Червоного списку Херсонської області [ВОІКО, РОДНАІНУІ, 2002]. Матеріали останніх було отримано з ботанічних садів, дендропарків та від приватних осіб.

Для усіх видів вказуються латинські і українські назви, для лишайників – тільки латинські. Для бур'янів, мохів та лишайників вказується місцезростання, часто з короткою характеристикою, для рідкісних видів – до яких природоохоронних документів занесено вид. Якщо вид в даний час вже не зростає в садибі, вказується рік його загибелі або видалення з садиби.

Видові назви рослин наведені за Визначником вищих рослин України [OPREDELITEL..., 1987], ефірноолійних рослин – за В.Д. Работяговим та ін., 2003,

мохоподібних – за Чеклістом мохоподібних України [ВОІКО, 2008], лишайників – за Index Fungorum [2015].

ДИКІ ТРАВ'ЯНИСТІ РОСЛИНИ

Aegilops cylindrica Host – Егілопс циліндричний, часто між рядами дерев у палісаднику у місцях, які не перекопуються, а тільки викошуються.

Anchusa gmelinii Ledeb. – Воловик Гмеліна, на межі з сусідньою садибою, ріс до 2014 р., випадково знищений при боротьбі з бур'янами.

Amaranthus retroflexus L. – Щириця загнута, на городі.

Anthemis cotula L. – Роман собачий, часто в палісаднику, у місцях сінокосіння між рядами плодових дерев..

Anisantha tectorum (L.) Nevski – Анізанта покрівельна, в саду часто.

Aristolochia clematitis L. – Хвилюнок звичайний, злісний бур'ян серед кущів смородини і порічок.

Artemisia absinthium L. – Полин гіркий, одне місцезростання за будинком з північного боку.

Asperuga procumbens L. – Гостриця лежача, масовий бур'ян.

Atriplex hortensis L. – Лутига садова, біля постійної купи перегною.

Ballota ruderalis Sw. – М'яточник бур'яновий, на межі.

Buglossoides arvensis (L.) Johnst. – Буглосоїдес польовий, в саду та на городі, багато навесні.

Calamagrostis epigeios (L.) Roth – Куничник наземний, на межі біля парканної сітки.

Cannabis ruderalis Janisch. – Коноплі рудеральні, в різних місцях біля парканів.

Capsella orientalis Klok. – Грицики східні, масово в городі.

Caucalis platycarpos L. – Пазурник плоскоплодий, масово по краях садиби, біля парканів.

Cenchrus pauciflorus Benth. – Ценхрус малоквітковий, місцями біля парканів, в палісаднику.

Chelidonium majus L. – Чистотіл великий, в різних місцях, але найбільше в щілинах підірних бетонних стінок.

Chenopodium glaucum L. – Лобода сиза, біля перегнійної купи.

Cirsium setosum (Willd.) Bess. – Осот щетинистий, зрідка біля компостної купи.

Convolvulus arvensis L. – Березка польова, на городі у значній кількості.

Conium maculatum L. – Болиголов плямистий, на межі, зарослій обліпихою, трапляється не кожного року.

Cuscuta campestris Yunck. – Повитиця польова, на бур'янових рослинах.

Cynodon dactylon (L.) Pers. – Свинорій пальчастий, латки в саду, в палісаднику, агресивний бур'ян, з яким важко вести боротьбу.

Descurainia sophia (L.) Web. et Prantl. – Кудрявець Софії, біля паркану в палісаднику масово.

Digitaria sanguinalis (L.) Scop. – Пальчатка кров'яна, в саду.

Echinochloa crusgalli (L.) Beauv. – Півняче просо (плоскуха звичайна), в городі.

Echium vulgare L. – Синяк звичайний, біля дороги в палісаднику.

Elytrigia repens (L.) Nevski – Пирій повзучий, на городі, по межах, в саду.

Erigeron canadensis L. – Злинка канадська, на городі, багато.

Erodium cicutarium (L.) L'Her. – Грабельки звичайні, на городі.

Erophyla verna (L.) Bess. – Веснянка весняна, масово на городі навесні.

Fumaria officinalis L. – Рутка лікарська, у різних місцях.

Holosteum umbellatum L. – Костянець зонтичний, на городі, в саду, масово.

Galinsoga parviflora Cav. – Галінсога дрібноцвіта, на городі, багато.

Kochia scoparia (L.Schrsd.) – Віниччя справжнє, біля компостної і перегнійної купи.

Lactuca serriola Torner – Латук компасний, на городі.

Lamium amplexicaule L. – Глуха кропива стеблообгортна, масово на городі і в саду навесні створює рожевий аспект.

Lepidium ruderae L. – Хрінниця смердюча, в палісаднику.

Leymus sabulosus (Bieb.) Tzvel. – Колосняк чорноморський, на залишку піщаної кучугури, 5 років уже не відновлюється.

Malva neglecta Wallr. – Калачики непомітні, на стежці, де зволожується при поливі городу.

Medicago sativa L. – Люцерна посівна, кілька років підряд висівали на городі, окремі особини зростають за будинком та в палісаднику.

Orobanche brassicae (Novopokr.) Novopokr. – Вовчок капустяний, паразитує на капусті кожного року.

Oxalis acetosella L. – Квасениця звичайна, злісний бур'ян у затінених та вологих від поливу місцях у квітнику.

Papaver rhoeas L. – Мак дикий, місцями латками у палісаднику.

Plantago major L. – Подорожник великий, біля басейну.

Poa bulbosa L. – Тонконіг бульбистий, масово у різних місцях.

Polygonum aviculare L. – Споріш звичайний, на стежці в саду і в городі.

Polygonum tataricum L. – Гречка татарська, на городі.

Portulaca oleracea L. – Портулак городній, масово на городі.

Salsola iberica Sennen et Pau – Курай іберійський, відмічений на межі, перекоті-поле, заноситься вітром з покинутих сусідніх городів.

Saponaria officinalis L. – Мильнянка лікарська, в палісаднику.

Secale sylvestre Host – Жито дике, на межі.

Senecio borysthenticus (DC) Andr. – Жовтозілля дніпровське, на межах. Вид занесений до Європейського Червоного списку.

Setaria viridis (L.) Beauv. – Мишій зелений, на городі і в саду.

Solanum nigrum L. – Паслін чорний, на городі. Останні 5–7 років не відмічався.

Sonchus oleraceus L. – Жовтий осот городній, на городі.

Stellaria media (L.) Vill. – Зірочник середній (мокриця), з осені, взимку, а особливо навесні товстим шаром вкриває ґрунт всієї території садиби, найзлісніший бур'ян на дачі.

Taraxacum officinale Webb ex Wigg. – Кульбаба лікарська, місцями.

Thlaspi perfoliatum L. – Талабан польовий, масово навесні в саду.

Tribulus terrestris L. – Якірці сланкі, в палісаднику, на стежці.

Trifolium fragiferum L. – Конюшина суницевидна, на мокрому ґрунті біля поливної труби.

Trifolium repens L. – Конюшина повзуча, на мокрому ґрунті біля поливної труби.

Urtica urens L. – Кропива жалка, була в різних місцях садиби. Зникла 5–6 років тому.

Valerianella costata (Stev.) Betsche – Мласкавець ребристий, масово навесні на городі, в саду, біля винограду.

Veronica triphyllos L. – Вероніка трилиста, масово навесні по всій садибі.

Vicia cracca L. – Горошок мишачий, в палісаднику у місцях сінокосіння.

Viola arvensis Murr. – Фіалка польова, під молодими горіхами, на пісках.

ЕФІРООЛІЙНІ РОСЛИНИ

Усі види зростають на ділянці ефіроолійних рослин. Лише Шавлія мускатна та Котяча м'ята справжня лимонна самостійно розповсюджуються за межі ділянки та згодом зникають. Лавандін при пересадці добре почувається у квітнику.

Echinacea purpurea (L.) Moench – Ехінацея пурпурова

Elsholtzia stauntonii Benth. – Ельсгольція Стаунтона.

Hyssopus officinalis L. – Гісоп лікарський.

Lavandula hybrida Rev. – Лавандін.

Melissa officinalis L. – Меліса лікарська.

Mentha piperita L. – М'ята холодна.

Monarda fistulosa L. – Монарда дудчаста.

Nepeta cataria var. *citriodora* Dum. – Котяча м'ята справжня лимонна.

Ocimum basilicum L. – Базилік духм'яний.

Origanum vulgare Mill. – Материнка звичайна.

Salvia sclarea L. – Шавлія мускатна.

Рис. 1. *Salvia officinalis* L. – Шавлія лікарська.

Fig. 1. *Salvia officinalis* L.

КВІТИ. ДЕКОРАТИВНІ РОСЛИНИ

Ageratum houstonianum Mill. – Агератум Гаустона.

Anemone nemorosa L. – Анемона дібровна.

Antirrhinum majus L. – Ротики садові.

Aquilegia vulgaris L. – Орлики звичайні.

Asparagus officinalis L. – Холодок лікарський

Aster novaeangliae L. – Айстра новоанглійська.

Aster novibelgii L. – Айстра новобельгійська.

Bellevalia sarmatica (Georgi) Woronow – Белевалія сарматська. Вид занесений до Червоного списку Херсонської області [ВОЙКО, РОДНАЙНИ, 2002].

Calendula officinalis L. – Нагідки лікарські.

Campanula persicifolia – Дзвоники персиколисті.

Campanula takesimana Sarasto – Дзвоники Такесімана.

Celosia cristata L. – Целозія гребінчаста.

Centaurea cyanus L. – Волошка синя.

Cerastium biebersteinii DC – Роговик Біберштейна. Вид занесений до Червоної книги України [CHERVONA..., 2009].

Chrysanthemum × *morifolium* Ramat. – Хризантема садова.

Convallaria majalis L. – Конвалія звичайна. Вид занесений до Червоного списку Херсонської області [Boiko, Podhainyi, 2002].

Cosmos bipinnatus Cav. – Космос двічі перистий.

Crocus reticulatus Stev. – Шафран сітчастий. Вид занесений до Червоної книги України [CHERVONA..., 2009].

Dianthus barbatus L. – Гвоздика турецька.

Dianthus caryophyllus L. – Гвоздика садова.

Eschscholzia californica Cham. – Ешшольція каліфорнійська.

Galanthus plicatus M.Bieb. – Підсніжник складчастий. Вид занесений до Червоної книги України [CHERVONA..., 2009].

Gaillardia pulchella Foug. – Гайлардія гарна.

Gazania x hybrida – Гацанія гібридна.

Gymnospermium odessanum (DC) Takht. – Оставник одеський. Вид занесений до Червоної книги України [CHERVONA..., 2009] та Світового Червоного списку МСОП [1998].

Hemerocallis fulva L. – Лілійник рудуватий.

Hemerocallis lilioasphodelus L. – Лілійник жовтий.

Hibiscus moscheutos L. – Гібіскус травянистий.

Hosta lancifolia Engl. – Госта ланцетолиста.

Hosta ventricosa Stearn. – Госта здута.

Hyacinthus orientalis L. – Гіацинт східний.

Hydrangea macrophylla DC – Гортензія великолиста.

Iberis sempervirens L. – Іберис вічнозелений.

Ipomoea purpurea (L.) Roth. – Кручені паничі пурпурові

Ipomoea tricolor Cav. – Кручені паничі блакитні.

Iris pallida Lam. – Півники бліді.

Iris hybrida hort. – Півники гібридні (П. бородаті).

Levisticum officinalis Koch – Любисток лікарський.

Luffa aegyptiaca Mill. – Люфа циліндрична (Л. єгипетська).

Lunaria rediviva L. – Лунарія оживаюча.

Lilium bulbiferum L. – Лілія цибулинконосна.

Lobelia erinus L. – Лобелія садова.

Malva moschata L. – Калачики (мальва) мускусні .

Muscari neglectum Guss. – Гадюча цибулька занедбана. Вид занесений до Червоного списку Херсонської області [BOIKO, PODHAINYI, 2002].

Myosotis x hybrid – Незабудка гібридна.

Narcissus poeticus L. – Нарцис білий.

Oenothera suaveolens Desf. – Енотера запашна.

Ornithogalum umbellatum L. – Рястка зонтична.

Paeonia suffruticosa Andr. – Півонія деревовидна.

Paeonia officinalis L. – Півонія лікарська.

Papaver orientale L. – Мак східний.

Pelargonium zonale (L.) Ait. – Пеларгонія поперечносмугаста. Висаджується щорічно на теплий сезон.

Petunia x hybrida hort. – Петунія гібридна.

Physalis franchetii Mast. – Фізалис (марунка) Франшета.

Phlox paniculata L. – Флокс волотистий.

Phlox subulata L. – Флокс шилоподібний.

Physostegia virginiana (L.) Benth. – Фізостегія віргінська.

Phytolacca americana L. – Лаконос американський.

Rosa x damascena Mill. – Троянда дамаська.

Rosa odorata (Andrews) Sweet. – Троянда чайна.
Rudbeckia laciniata L. – Рудбекія роздільнолиста.
Rudbeckia hirta L. – Рудбекія шершава.
Rudbeckia fulgida Aiton – Рудбекія блискуча, або рудбекія промениста, «Золота куля».
Sedum spurium M.Bieb. – Очиток несправжній.
Scilla bifolia L. Проліска дволиста. Вид занесений до Червоного списку Херсонської області [ВОЙКО, РОДНАЙНИ, 2002].
Solidago virgaurea L. – Золотушник звичайний.
Tagetes erecta L. – Чорнобривці прямостоячі, повняки.
Thelypteris palustris Schott – Теліптерис болотяний, папороть болотяна.

Рис. 2. *Thelypteris palustris* Schott – Теліптерис болотяний, папороть болотяна.

Fig. 2. *Thelypteris palustris* Schott – Telipterys marsh, marsh fern.

Tradescantia virginiana L. – Традесканція віргінська.
Tulipa hypanica Klok. et Zoz – Тюльпан бузький. Вид занесений до Червоної книги України [СЕРВОНА..., 2009].
Tulipa gesneriana L. – Тюльпан садовий.
Tulipa schrenkii Regel – Тюльпан Шренка. Вид занесений до Червоної книги України [СЕРВОНА..., 2009].
Vinca major L. – Барвінок великий.
Viola hybrida hort. – Фіалка гібридна.
Viola odorata L. – Фіалка запашна.
Jucca smallianus Fern. – Юкка Смолла.
Zinnia elegans Jacq. – Майорці стрункі.

ОВОЧІ ТА ІНШІ ЇСТИВНІ РОСЛИНИ

Allium cepa L. – Цибуля городня.
Allium odorum L. – Цибуля запашна, китайська.
Allium porrum L. – Цибуля порей.
Allium sativum L. – Часник.
Anethum graveolens L. – Кріп запашний.
Arachis hypogaea L. – Арахіс підземний, земляний горіх. Культивувався на початку 2000-х років.
Armoracia rusticana Gaertn., Mey et Scherb. – Хрін звичайний.
Abelmoschus esculentus (L.) Moench – Бамія. Вирощувалася кілька років підряд до 2010 р.

- Beta vulgaris* L. – Буряк звичайний.
Brassica oleracea L. – Капуста городня.
Capsicum annuum L. – Солодкий, болгарський перець.
Capsicum frutescens L. – Перець червоний гострий, перець чилі, стручковий перець.
Chenopodium foliosum (Moench) Asch. – Суничний шпинат, шпинат багатолістовий, шпинат-малина.
Citrullus vulgaris Schrad. – Кавун їстівний (кавун звичайний).
Cucumis melo L. – Диня посівна.
Cucumis sativus L. – Огірок посівний.
Cucurbita ficifolia Vouche – Гарбуз фіголистий. Вирощувався у 2012–2014 рр.

Рис. 3. *Cucurbita ficifolia* Vouche – Гарбуз фіголистий.

Fig. 3. *Cucurbita ficifolia* Vouche – Pumpkin.

- Cucurbita maxim* sweet – Кавбуз. Гібридна рослина вирощувалася у 2013 р., вага єдиного плоду сягала 25 кг.
Cucurbita pepo L. – Гарбуз звичайний.
Cucurbita moschata Duchesne – Гарбуз мускатний.
Cynara scolymus L. – Артишок посівний.
Cyperus esculentus L. – Смикавець їстівний, чуфа. Вирощувався у 2005–2006 рр.
Daucus carota L. – Морква посівна.
Fragaria ananassa Duch – Суниця садові.
Fragaria vesca L. – Суниця лісові.
Helianthus annuus L. – Соняшник однорічний.
Helianthus tuberosus L. – Соняшник бульбистий, топінамбур.
Lactuca sativa L. – Латук посівний, салат.
Lagenaria siceraria (Mol.) Standl. – Тиква (горлянка) звичайна.
Lycopersicon esculentum Mill. – Помідор їстівний.
Momordica charantia L. – Момордика харанція. Вирощування розпочато у 2015 році.
Petroselinum crispum (Mill.) A.W.Hill. – Петрушка кучерява.
Phaseolus vulgaris L. – Квасоля звичайна.
Pisum sativum L. – Горох посівний.
Physalis pubescens L. – Фізаліс опушений.
Raphanus sativus convar. *radicula* (Pers.) Sazonova – Редиска.
Raphanus sativus L. – Редька посівна, чорна та ін.
Rheum tataricum L. – Ревінь татарський.
Rumex acetosum L. – Щавель кислий.
Silybum marianum (L.) Gaertn. – Розторопша плямиста.

Solanum melongena L. – Паслін синій баклажан.
Solanum tuberosa L. – Картопля.
Spinacia oleracea L. – Шпинат городній.
Zea mays L. – Кукурудза звичайна.

ДЕРЕВА, КУЩІ, ВИТКІ РОСЛИНИ

Ailanthus altissima (Mill.) Svingle – Айлант найвищий. Виріс спонтанно, досяг висоти 4,5 м, був видалений, проте кожного року з'являються молоді проростки, які видаляються.

Albizia julibrissin Durazz. – Альбіція ленкоранська. Підмерзає кожної зими, дуже підмерзла взимку 2005 р., але поновлюється і утворює багато квітів.

Рис. 4. *Albizia julibrissin* Durazz. – Альбіція ленкоранська.

Fig. 4. *Albizia julibrissin* Durazz. – Albutsiya Lankaran.

Amygdalus communis L. – Мигдаль звичайний. Вимерз взимку 2005 року, не поновлювався.

Asimina triloba (L.) Dunal – Азіміна трилопатева, папайя або гірський банан.

Armeniaca vulgaris Lam. – Абрикос звичайний.

Berberis vulgaris L. – Барбарис звичайний.

Campsis radicans (L.) Seem. – Бігнонія, текома.

Cerasus avium (L.) Moench – Черешня.

Cercis siliquastrum L. – Церцис європейський.

Cerasus fruticosa (Pall.) Woron. – Вишня степова. Видалена з садиби у 2003 році після 4 років вирощування, оскільки вона є джерелом моніліозу.

Cerasus vulgaris Mill. – Вишня звичайна.

Chaenomeles speciosa (Sweet) Nakai – Хеномелес японська.

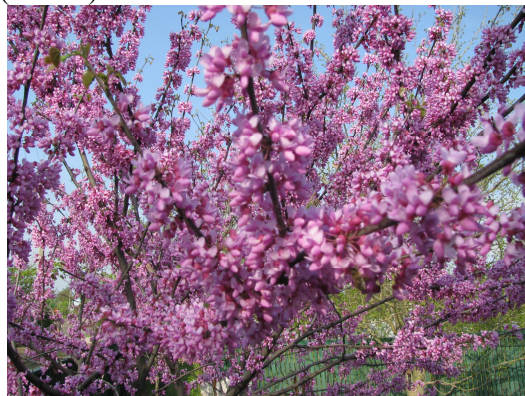

Рис. 5. *Cercis siliquastrum* L. – Церцис європейський.

Fig. 5. *Cercis siliquastrum* L. – European Tsertsys.

Рис. 6. *Chaenomeles speciosa* (Sweet) Nakai – Хеномелес японська.

Fig. 6. *Chaenomeles speciosa* (Sweet) Nakai – Henomeles Japanese.

Clematis ×jackmanii – Ломиніс Жакмана.

Clematis vitalba L. – Ломиніс виноградолистний.

Cornus mas L. – Дерен справжній, кизил.

Crataegus pinnatifida Bunge – Глід пірчастий.

Cydonia oblonga Mill. – Айва довгаста.

Diospyros kaki Thunb. – Хурма східна.

Diospyros virginiana L. – Хурма віргінська.

Exochorda alberti Regel – Екзохорда Альберта.

Ficus carica L. – Інжир, смоківниця звичайна.

Forsythia suspensa (Thunb.) Vahl. – Форзиція плакуча.

Grossularia reclinata (L.) Mill. – Агрис відхилений.

Hedera helix L. – Плющ звичайний.

Hibiscus syriacus L. – Гібіскус сирійський, вимерз взимку 2005 р. Вид відновився в тому ж році самостійно насінням, що було в ґрунті.

Hippophaë rhamnoides L. – Обліпіха крушиновидна. Видалена за паркан садиби, оскільки вона дає багато кореневих паростків, які витісняють інші рослини.

Humulus lupulus L. – Хміль звичайний.

Juglans regia L. – Горіх грецький.

Juglans nigra L. – Горіх чорний.

Juniperus communis L. – Яловець звичайний.

Juniperus sabina L. – Яловець козачий.

Laburnum anagyroides Medik. – Золотий дощ. Посадки робилися двічі, але на піщаному ґрунті рослина гинула.

Lonicera caprifolium L. – Капріфоль, жимолость запашна.

Lonicera sempervirens L. – Жимолость вічнозелена.

Malus domestica Borkh. – Яблуня домашня.

Morus nigra L. – Шовковиця чорна.

Parthenocissus quinquefolia (L.) Planch. – Дикий виноград.

Polygonum baldschuanicum Reg. – Гірчак бальджуанський.

Prunus divaricata Leseb. – Алича.

Рис. 7. *Prunus divaricata* Leseb. – Алича.

Fig. 7. *Prunus divaricata* Ledeb. – Plum.

Ribes ×nidigrolaria Rud.Bauer & A.Bauer – Йошта.

Sorbus aucuparia L. – Горобина звичайна. Посадки робилися двічі, але рослина гинула.

Persica vulgaris – Персик звичайний.

Philadelphus coronaries L. – Садовий жасмин звичайний.

Pinus roxburghii Sarg. – Сосна довголиста.

Prunus domestica L. – Слива домашня.

Prunus persica (Suckow) C.K.Schneid. – Нектарин. Рослини плодоносили, але взимку 2005 р. вимерзли.

Prunus spinosa L. – Терен колючий.

Pyracantha coccinea (L.) M. Roem. – Піраканта червона.

Pyrus communia L. – Груша звичайна.

Ribes aureum Pursh – Смородина золотиста.

Ribes nigrum L. – Смородина чорна.

Ribes rubrum L. – Порічки (смородина) червоні.

Robinia pseudacacia L. – Робінія звичайна, біла акація. На межі з іншою садибою, рослина агресивна, інтенсивно проникає в садибу.

Rosa damascena Mill. – Троянда дамаська.

Rosa multiflora Thnb. – Шипшина багатоквітка.

Rubus caesius L. – Ожина сиза.

Rubus idaeus L. – Малина.

Rus typhina L. – Сумах коротковолосий (Оцтове дерево). В межах садиби залишилося лише одне дерево, інші видалено з саду за паркан від вулиці, де вони добре прижилася. Причина видалення – численні кореневі паростки проникають до сусідніх плодівих рослин і створюють їм конкуренцію.

Schisandra chinensis (Turcz.) Baill. – Лимонник китайський.

Sophora japonica L. – Софора японська.

Syringa vulgaris L. – Бузок звичайний.

Tilia cordata Mill. – Липа серцелиста.

Ulmus laevis Pall. – В'яз гладкий. Дерево проросло в саду спонтанно, досягло за кілька років висоти 5 метрів, але у 2013 році під час негоди розчахнулося і було видалено з садиби.

Viburnum opulus L. – Калина звичайна.

Vitis vinifera L. – Виноград справжній.

Vitis labrusca L. – Виноград Ізабелла.
Wisteria sinensis (Sims) Sweet – Вістерія (гліцинія) китайська. В деякі зими підмерзають молоді пагони.
Ziziphus jujuba Mill. – Зизифус звичайний.
Xanthoceras sorbifolia Bunge – Ксантоцерас горобинолистий (чекалкин горіх).

МОХОПОДІБНІ

Amblystegium juratzkanum Schimp. – Тупокришник Юратцки, на вологій зовнішній стінці басейну W-експозиції, на висоті 10–15 см від землі, на ґрунті у квітнику.

Amblystegium serpens (Hedw.) Schimp. – Тупокришник повзучий, на підпірній стінці з вапняку N-експозиції, на прошарках ґрунту в заглибинах, разом з *Hygroamblystegium humile* проективне покриття (далі п.п.) до 10 %.

Brachythecium mildeanum (Schimp.) Schimp. – Короткокошик Мільде, на ґрунті біля підмурівка паркану.

Bryum argenteum Hedw. – Головмох сріблястий, на залишках будівельного щебеню.

Bryum caespiticium Hedw. – Головмох дернистий – на ділянці, де кілька років підряд вирощуються огірки, у квітнику серед багаторічників, проективне покриття, п.п. 2–3 %; на цементній підмурівці стіни сараю разом з *Ceratodon purpureus*, N–W – експозиції, на гумусному прошарку в заглибині вапнякового каменю.

Ceratodon purpureus (Hedw.) Brid. – Всюдник пурпуровий – на ґрунті в різних місцях, з окремими спорогонами, масово на давній очеретовій стрісі сараю, п.п.– 90–100 %, на відмерлій деревині горіха грецького, на відмерлому пеньку винограду.

Hygroamblystegium humile (P.Beauv.) Vanderp., Goffinet & Hedenas (= *Leptodictium kochii* (Schimp.) Warnst.) – Вологолюб приземкуватий – на підпірній стінці з вапняку п-експозиції, на прошарках ґрунту в заглибинах, разом з *Amblystegium serpens*.

Leptodictium riparium (Hedw.) Warnst. f. *riparium* – Прибережник береговий, щільно обростає басейн з усіх боків як зовні, так і з середини, п.п. – 100 %.

L. riparium (Hedw.) Warnst. f. *longifolium* (B.S.G.) Moenk. – Прибережник береговий довголистий, трапляється рідко у басейні серед основної форми на стінці у воді.

Leskea polycarpa Hedw. – Льоскея багатоплода, на горизонтальній поверхні стінки з вапняку з залишками гнилої деревини.

Orthotrichum pumilum Sw. – Прямоволосник карликовий, на корі стовбурів і гілок старого абрикоса 1950 р. разом з *Orthotrichum diaphanum* та *Orthotrichum* sp. утворюють латки 10–20 см завширшки і 1,–1,2 м завдовжки.

Orthotrichum diaphanum Schrad. – Прямоволосник прозорий, на корі стовбурів і гілок старого абрикоса, частіше біля основи стовбурів.

Orthotrichum sp. – Прямоволосник, на корі стовбурів і гілок старого абрикоса.

Pylaisia polyantha (Hedw.) Schimp. – Пілезія багатокоробочкова, на відмерлому пеньку винограду в заглибинах.

Ptychostomum capillare (Hedw.) Holyak & N. Pedersen (*Bryum capillare* Hedw.) – Складкопродих волосконосний, на вертикальній і горизонтальній поверхнях бетонної частини паркану серед заростей з *Tortula muralis*, на старому носку, яким кілька років підряд обв'язували щілину у поливній трубі.

Syntrichia ruralis (Hedw.) F.Weber & Mohr – Аридниця сільська, окремими «кущиками» на відмерлій деревині горіха грецького, біля гнилого пенька винограду, на бетонній частині паркану окремими «кущиками» серед *Tortula muralis*, на вапняковому камені огорожі.

Syntrichia ruraliformis (Besch.) Cardot – Аридниця піщана, на гумусованому піску в саду біля старого абрикоса.

Tortula muralis Hedw. – Крученозубка мурова – на ґрунті з щебенем, що залишився після будівельних робіт, на вертикальній і горизонтальній поверхнях бетонної частини паркану, з масовими спорогонами, п.п. – 80–90 % разом з *Ptychostomum capillare*, на вапняковому камені огорожі, на старому носку, яким кілька років підряд обв'язували щілину у поливній трубі.

ЛИШАЙНИКИ ТА ЛІХЕНОФІЛЬНІ ГРИБИ

Athelia arachnoidea (Berk.) Julich – ліхенофільний гриб, відмічений на слані лишайника *Physcia adscendens*, що зростає на корі стовбура горіха грецького.

Calogaya lobulata (Flörke) Arup, Frödén & Søchting (= *Caloplaca lobulata*) – зрідка трапляється на корі горіха грецького.

Caloplaca austrocitrina Vondrák, Riha, Arup & Søchting – на бетоні.

Caloplaca saxicola (Hoffm.) Nordin – на бетоні підмурівка паркану.

Candelariella aurella (Hoffm.) Zahlbr. – на бетонному стовпчику, на старому іржавому залізному листку, на вапняковому камені.

Flavoplaca austrocitrina (Vondrák, Říha, Arup & Søchting) Arup, Søchting & Frödén – на корі *Juglans*

Lecanora albescens (Hoffm.) Flörke – на вапнякових каменях.

Рис. 8. Мох *Orthotrichum pumilum* Sw. – Прямоволосник карликовий та лишайники *Physcia adscendens* (Fr.) H. Olivier і *Xanthoria parietina* (L.) Th. Fr. на корі стовбура горіха грецького.

Fig. 8. Moss *Orthotrichum pumilum* Sw. – Pryamovolosnyk lichens and *Physcia adscendens* (Fr.) H. Olivier and *Xanthoria parietina* (L.) Th. Fr. on the bark of the walnuts trunk.

Lecanora argentata (Ach.) Röhl. – на корі горіха грецького.

Lecanora carpinea (L.) Vain. – на корі горіха грецького.

Lecanora dispersa (Pers.) Röhl. – на старому іржавому залізному листку, на бетоні.

Phaeophyscia nigricans (Flörke) Moberg – на корі *Juglans*.

Phaeophyscia orbicularis (Neck.) Moberg, – на корі горіха грецького, на вапнякових каменях, на старому іржавому залізному листку.

Physcia adscendens (Fr.) H. Olivier – на корі горіха грецького, на старому іржавому залізному листку, на вапняковому камені.

Rinodina pityrea Ropin & H. Maughofer – на перекритті даху.

Rinodina pyrina (Ach.) Arnold – на корі горіха грецького, на старому іржавому залізному листку.

Scoliciosporum chlorococcum (Graewe ex Stenh.) Vězda – на корі горіха грецького.

Verrucaria muralis Ach. – на бетоні, на вапнякових каменях.

Verrucaria nigrescens Pers. – на бетоні.

Xanthoria parietina (L.) Th. Fr. – дуже часто на корі стовбура і гілок різного порядку горіха грецького (до висоти понад 4 м), на корі стовбурів багатьох порід – абрикоса звичайного, сливи домашньої, яблуні домашньої та ін., на старому іржавому залізному листку.

Подяки

Автор щиро вдячний О.Є. Ходосовцеву та В.В. Дармостуку за визначення лишайників, В.М. Бойко – за допомогу встановленні видового складу рослин та цінні поради, І.І. Мойсієнку, Р.П. Мельник та М.Я. Захаровій – за надані консультації щодо квіткових рослин, В.М. Дерев'янку, М.М. Булді, Л.В. Свиденко, Н.О. Гавриленко, Л.О. Слєпченко, А.Ф. Рубцову, С.В. Клименко, О.Є. Ходосовцеву, Є.П. Шоферістову, І.І. Мойсієнку, М.І. Федорчуку, Ю.О. Войтюку, А.П. Ступак, Н.О. Багриковій, Т.С. Шолоховій, Н.І. Сушинській, А.О. Загорулько, М.І. Гайдаю, В.Г. Миколайчук, В.Ф. Лєскову, С.А. Русановському, С. Колісніченко – за люб'язно наданий посадковий та посівний матеріал протягом 20-річного періоду (1996–2016 рр.).

References

- BOIKO M.F. (2008). Checklist mokhopodobnykh Ukrainy. Kherson: Ailant. 232 p. [Бойко М.Ф. (2008). Чекліст мохоподібних України. Херсон: Айлант. 232 с.]
- BOIKO M.F. red. (1998). Pryroda Khersonskoi oblasti. K.: Fitosotsiotsentr. 120 p. [Бойко М.Ф. ред. (1998). Природа Херсонської області. К.: Фітосоціоцентр. 120 с.]
- BOIKO M.F., PODHAYNYI M.M. (2002). Chervonyi spysok Khersonskoi oblasti. Kherson: Ailant. 27 p. [Бойко М.Ф., Подгайний М.М. (2002). Червоний список Херсонської області. Херсон: Айлант. 27 с.]
- SHERVONA knyha Ukrainy (2009). Roslynnyi svit. K.: Hlobalkonsal'tynh. 911 p. [ЧЕРВОНА книга України (2009). Рослинний світ. К.: Глобалконсалтинг. 911 с.]
- SHERVONYI spysok roslyn Mizhnarodnoho soiuzu okhorony pryrody (2006). [ЧЕРВОНИЙ список рослин Міжнародного союзу охорони природи (2006)]
- EUROPEAN Red List of Globally Threatened Animals and Plants (1991). [ЄВРОПЕЙСЬКИЙ червоний список тварин і рослин, що знаходяться під загрозою зникнення у світовому масштабі (1991)]
- INDEX Fungorum (2015). www.indexfungorum.org
- OPREDELITEL vysshikh rastenii Ukrainy (1987). (red. Yu.N. Prokudin). Kiev: Nauk. dumka. 548 p. [ОПРЕДЕЛИТЕЛЬ высших растений Украины (1987). (ред. Ю.Н. Прокудин). Киев: Наук. думка. 548 с.]
- RABOTYAGOV V.D., SVIDENKO L.V., DEREVYANKO V.M., BOYKO M.F. (2003). Efiromaslichnye i lekarstvennye rasteniia, introdutsirovannye v Khersonskoi oblasti (ekoloho-biologicheskie osobennosti i hoziaistvenno-tsennye priznaki). Kherson: Ailant. 288 p. [РАБОТЯГОВ В.Д., СВИДЕНКО Л.В., ДЕРЕВ'ЯНКО В.М., БОЙКО М.Ф. (2003). Эфиромасличные и лекарственные растения, интродуцированные в Херсонской области (эколого-биологические особенности и хозяйственно-ценные признаки). Херсон: Айлант. 288 с.]

Рекомендує до друку
Р.П. Мельник

Отримано 12.02.2016

Адреса автора:

М.Ф. Бойко
Херсонський державний університет
вул. 40 років Жовтня, 27
Херсон 73000, Україна
e-mail: bomifed@ksu.ks.ua
mikhailb@i.ua

Author's address:

M.F. Boiko
Kherson State University
27, 40 Rokiv Zhovtnia str.
Kherson, 73000, Ukraine
e-mail: bomifed@ksu.ks.ua
mikhailb@i.ua